

BILAG A 1726a3A 657 14 k.

Arbeid
Gristen. 7

Nr 10. 2. juni. 1944

DEN NORSKE UNGDOMMEN er iferd med å vinne sin hittil største seier. Registreringen er blitt en fællstendig fiasko. Men denne gangen forstod alle hvad som stod på spill.

Mappe 327B
10
2.6.44
Arvt 3A-651/44
5204

I Oslo skulde bertimot lo ooo mann ha meldt seg. De eneste som myndighetene har fått er en håndfull quislinger, og så de få som politiet har klart å gaffe under sine rasziar. Endel ble forresten arrestert første registreringsdag fordi de hadde stilt seg opp som streikevakter ved St Olavs plass. Noen av dem er eit godt nordover visstnok til Mo i Rana, andre sitter foreløbig i samlokeroen i Chr Krogegt. Det er slike sjangser ingen må ta. Idag er det forresten overflødig å si det. Hvor er blist for gutter i registreringspliktig alder. Hvor det er blitt av dem? Ja det blir det nazistenes sak å finne ut!

Den vollykte norske motstanden har gitt gjolyd å hele verdenspressen, og de svenske aviser forteller i svære overskrifter om "Den norske hjemmefrontens seier". Men vi selv må ikke et øyeblikk glemme at kampen så vidt er begynt.

Det som har gitt oss seieren i første omgang er nok enn noe annet de norske kampgruppones innsats. De har gitt oss tillit og motstandsvilje, de har gitt hele kampen et nytt preg. Kampgruppenes er v å r e stormtropper. Kontorene i Oslo og utover landet forsøkte nazistene og tyskerne å skremme gjennom terrorrettelser. Men deres tidligere fremgangsrikhet har omsider lært oss at vi ikke kan unngå terroren ved ottorgivenesshet, vi må møte den med kamp. 2 dager etter den norske "særdegnstolens" mord på Olaf Hansen Moon, ble nazistene politifullmektig Lindevig drept som svar. Brannen 22 mai ved Erym Bandstikkfabrik (som var ommærket for flyindustrien), og sprengningene i transformatorfabrikken på Per Kure 30 mai, var dristige og godt gjennomførte aksjoner mot krigsviktige bedrifter.

Vi koster ofre. De folk som setter livet inn i den aktive kampen fortjener den beste omsorg og støtte som alle nordmenn følger dem med. Med åpne øyne gjør de den fællste innsats i vår folkes kamp. Blandt de henrettede i forrige uke var to gymnasiestere (fra Vøstheim) og en student, Lars Eriksen, Jon Hatland, Per Strønger Thomsen som arrestert mens de tilintetgjorde Afarkivene i major Kjøllands leilighet i Rindova. De er våre fællere i kampen. Nye må ta deres plass. - Men deres ofre har mening, for de viste at bak dem står hele folket, og at alle er fylt av vilje til å yte sine ofre.

Vi ser i øynene at terroren kan ramme hvem som helst. Tyskerne har fæll skutt gisler, og på det vis knokket motstanden. Vi må være forberedt på lignende terroraksjoner i nær fremtid. Men nu skal de ikke lykkes. Anden er en annen idag. Hele den norske motstandsfronten er sveiset sammen til en enhet som vil føre kampen gjennom med alle midler. Derfor er det også en ny seiersvisshet som fylles oss: Vi kan holde ut! DENNE GANG SKAL VI VEGNE!

DE TO SISTE NUMMERE av Gristen har helt og holdent vært preget av nazistenes mobiliseringsforsøk og kampen mot det. Det er det som opptar oss alle mest i øyeblikket. Det er det alle krefter må seiles.

Men i dette nummer, som på en måte er et jubileumsnr. (det er arlo) skal vi heller ikke forsøke den andre oppgaven vi har: å gi materiale til politisk orientering.

Den norske kampen er en demokratisk kamp, en folkets kamp. Den er ikke tjent med soldator som bare blindt følger en autoritet. Det vi trenger er en ungdom som nøkternt, klart og bevisst ser hvad kampen gjelder, - og som nettopp derfor har funnet sin plass. Ikke illusjoner men fællhet og viten skal forme vår kamp!

KRISER OG KRIG.

DET ER VANSKULIG å drøfte internasjonale problemer idag hvis en ikke er klar over i ut i arbeidsledighet og nød mens (for?) othvert fall hovedtrekkene i den økonomiske verdens varelagre bugnet under en overflod bakgrunn for kampen mellom stormaktsgruppene. La oss forsøke å skissere grunnproblemer. La oss forsøke å skissere grunnproblemer. Vi har allierte i Gristen (nr 2, 26 febr.) som har verdenskrigen 1929-32 som forutsatt for nazistenes makterobering, og dermed som pågangspunkt for de militære forberedelser til den annen verdenskrig. Denne om-

fællende krise kastet millioner mennesker ut i arbeidsledighet og nød mens (for?) verdens varelagre bugnet under en overflod ingen hadde råd til å kjøpe. Men den er intet enestående og uforståelig fenomen. "Helt siden 1825, da den fællte økonomiske krise brøt ut, er det kjennetegnet at både industri og handel, produksjon og varebytte hos sentlige siviliserte folk og deres mer eller mindre barbariske naboer løper av sporret entrent hvert ellefte år. Omsetning-

an stanser, markedene overfylles, produksjonen blir liggende uselgelige i store mengder, pengene blir usynlige, kreditten forsvinner, fabrikkene stanser, de arbeidende masser stanser de nødvendige livsformidlene, fordi de har produsert for mange av dem, konkurrans følger på konkurrans, tvangssalg på tvangssalg. I årevis vedverer stagnasjonen produktivkrefter og produkter forødes og tilintetgjøres i voldsom utstrekning, inntil man endelig blir kvitt de opphopete varer og under større eller mindre vendinger forringelse, inntil produksjon og vareomsättning etterhvert påny kommer igang."

Slik skildret en nåkern samfundskritiker utviklingen i året 1877. Og det fortsatte i samme spor, nye kriser inntreffer i årene 1891-93, 1900 og 1907. Disse krisene er ikke tilfeldige og meningsløse driftsuhell, - de er normale og nødvendige ledd i det produksjons- og omsättningssystem vi anvender i vårt samfund. De umiddelbare årsaker til slike kriser er mangfoldige og kompliserte, og de fremkalt fra først av de mest motstridende teoriene fra sosialøkonomens side. Men etterhvert ble man klar over at de i og for seg ikke bunnor hverken i pengetekniske eller produksjonsorganisatoriske feil, - de hadde sin rot i selve systemet, de var uløselig knyttet til den produksjonsmåte sosialøkonomene betegner som den kapitalistiske.

Det karakteristiske for kapitalismen i motsetning til det middelalderiske feudalsystem er at produktene ikke lenger vesentlig skal dekke produsentenes eget behov, men at de er varer skapt for å selges på det åpne marked. Verene tilhører heller ikke lenger dem som umiddelbart har produsert dem, de tilhører nå eierne av det kostbare maskineri som trengs for å lage dem, og når verene blir solgt, får ikke produsentene utbetalt heller den verdi som de gjennom sitt arbeid har tilført råstoffer eller halvfabrikata. De får bare utbetalt sin arbeidslønn, resten tilfaller maskineierne. Det er denne rest som utgjør kapitalens fortjeneste. La oss tenke over konsekvensene av dette forholdet.

Den samlede mengde arbeidsløninger blir altså betraktelig mindre enn verdien av de produkter som leges og som bys ut til salg. I et lukket system, i et avgrenset samfund, vil det innebære at en stadig større mengde varer ikke kan finne kjøpere, lagrene vil fylles, det vil oppstå en "overflodskrise" som etterhvert stanser produksjonen.

HVORDAN KLARTE EN Å KOMME UT AV denne vanskeligheten? Man var tvunget til å finne nye avsetningsmarkeder, helst land hvor det ennå hersket en rent feudalt orden hvor de økonomiske lag skaffet seg råstoffer og

avgifter fra slavebunne unnorsätter. Denne rikdommen kunne bestå i råstoffer, den kunne bestå i gull eller sølv, - i othvert fall kunne den brukes til varokjøp. Og i forrige hundrede ble overflodskrisene i Europa ganske riktig løst gjennom koloniseringsprosesser i Asia og Afrika som åpnet disse nye avsetningsmarkeder for koloniseringslandets industriprodukter. De koloniseringslandets hurtige ekspansjon, deres koloniseringsprosesser, er derfor ikke bare et uttrykk for den industrielle styrke og overlegne organisasjon som kapitalismen hadde skapt, men skyldtes i første rekke behovet for avsetningsmarkeder og råstoffkilder. Også de mindre europeiske landene med svakere utviklet industri ble halvkoloniale eksportmarkeder for industriprodukter og ledig kapital (sosialøkonomisk sett er det et og det samme).

Tross ondartete kriser og brutal kolonibytning må en si at det kapitalistiske systemet spilte en framskrittlig rolle i denne ekspansjonsperioden. Det bragte en rivende teknisk utvikling, åpnet selv de mest tilbakeliggende land for den nye vareproduksjon og -handelen, og med forbedrede kommunikasjonsmidler sveiset det hele jordkloden sammen i en felles verdenshusholdning. Men grunnene for utviklingen var på forhånd gitt.

OMKRING AVHUNDRESKIFRET var oppdelingen av jordkloden mellom de ledende industrilandene på det nærmeste avsluttet. Fra nu av kunne eksportmarkeder ikke lenger åpnes gjennom lottvinnete erobringskrigrer mot tilbakeliggende folkelag. En stormakts forsøk på å utvide sitt kontrollområde kolliderte straks med andre stormakters interesser. Et slikt forsøk måtte føre til et omfattende kamp om en nyoppdeling av jorden. Tyskland hadde ligget etter i utviklingen både når det gjaldt industri og koloniseringsprosesser. Men len det var hurtig iferd med å innhente det forsvunne og måtte derfor før noe annet tvinges inn i et militært eventyr. I fire år (1914-19) kjempet det mot England, Frankrike og Russland som forsvarte sine voldige erobringrikter med alle de ressursene erobringene hadde skaffet dem. Kampen var uavgjort, inntil USA i 1918 kastet loddet i vektuskålen til fordel for sine europeiske debitorer, det førte til Tysklands hurtige nederlag. Versaillesfredens hensikt var å sette Tyskland utenfor konkurransen for all fremtid. Folkeforbundet var tenkt som et middel til å forevige det system seierherrens hadde skapt.

Det skulle komme til å gå endelodes. Da den tyske kapital i 1933 hjalp Hitler til makten, var det umiddelbart at hans oppgave skulle være å mobilisere Tysklands økonomiske og industrielle krefter for en ny kamp om verdensherredømmet. Den forbyrdes konkurransen, mis-

tro og rivalisering mellom seiersstatene lot seg ikke i dette arbeidet, og i 1939 brøt krigen på ny løs som en forsinket fortsettelse av den forrige.

NÅR DEN TYSKE PROPAGANDA idag hevder at Tyskland hadde løst krisen og ikke trengte, ikke ønsket noen krig, da er det en løgn. Hitlers løsning var en skinløsning. Han klarer te riktignok i en kort årrekke (35-39) å sette alle arbeidsledige inn i produksjonen. Finansieringen skjedde gjennom en voldig inflasjon. (Ikke så meget ved soddølstrykning som ved skatteveksler og andre kortsiktige statslån.) Lønningene sank og prisene steg men ikke på langt nær så meget som en skulle vente, for disse papirene ble godtett av industrien som betaling. Men i langden kunne det ikke gå, for hvad representerte disse

statspapirer? Det er de varer som industrien har laget for statens regning. Det er reelle verdier, men staten kan ikke bli kvitt dem. Den kan ikke bruke dem til å heve levestandarden, det ville jo bety å forære voldt kapitalens fortjeneste til folket. Den kan ikke eksportere større mengder på fredelig vis, når alle eksportmarkeder allerede er under kontroll fra andre stormakters side. Skulle Tyskland eksportere i nød vedlig målestokk, måtte det bli med våpen i hånd. Det er derfor ingen tilfeldighet at produksjonen skiftet fra forbruksvarer til krigsmateriell. Krigene måtte komme og det hurtig. Ellers vilde Hitlers hele system ha røket ovenende. - Karl.

INVASJONEN OG ETTERKRIGSPROBLEMENE: 2

KAN SYNES HARDT å sette en så "teoretisk" artikkel som den ovenfor inn i en illegal avis, men den peker på ting som er vesentlige å vite når en skal forstå det som skjer rundt oss.

Lærebøkene i skolen gir bare svake holdningspunkter, vi har lite glede av dem. De hjelper oss ikke å se klart. De bøkene som kunne være oss til nytte har nazistene fjernet fra bibliotekene, gymnasiesamfund og legale studisirkler er forsvunnet. Aviser og tidskrift bragt for stoff av verdi, nå er de ensrettet. Ingen krigspropaganda kan tale sannhetskjerlight og nåkern vurdering. Så nå det bli en hovedoppgave for den illegale pressen å forsøke å fylle de hullene som er oppstått.

Den tyske imperialismen har tappt verdenskrig nr 2, like sikkert som den tapte den første. Selv nazistene er idag klar over det. Det som stadig mer opptar folkens tanker er freden, hvordan vil den bli? Vil den rettferdiggjøre det voldige slakteri?

De fleste ser idag at det fører en rettlinjet vei fra nazistenes maktovertagelse til krigsutbruddet. Vi har i forrige artikkel vist hvorfor det måtte gå slik. Men når alliert propaganda hevder at uten Hitler vilde det ingen krig blitt, da er det selvsagt også uriktig. Krigene, de periodiske forsøk på å gjennomføre en nyoppdeling av jordkloden er et resultat av selve vårt produksjonssystem. De økonomiske lover som gjorde seg gjeldende i Tyskland og som tvang den tyske kapital til å søke en utvei fra krisen gjennom en erobringstid, disse jernhårde økonomiske lover er også virksomme i England og Amerika. De stiller for eller senere enhver moderne kapitalistisk stat overfor nødvendigheten av å utvide sine avsetningsmarkeder.

Den krise som dannet bakgrunnen for Hitlers maktovertagelse og Tysklands opprustning herjet også England og Amerika. USA hadde imidlertid like til nylig hatt muligheter for industriell ekspansjon innen sine egne grenser. England hadde i verdenskrigen forsvart ja utvidet sine vidstrakte kontrollområder. For Tyskland som i krigen hadde tappt kolonier og fått sitt landområde sterkt beskåret måtte krisen få en kraftigere politisk tilspissning og hurtigere føre til militær eksplosjon. Men også for England og Amerika måtte de samme problemene snart ha blitt akutte. Og da krigen først var der måtte det bli målet ikke bare for Tyskland men for hver av de deltagende imperialistiske makter å bruke den til å løse disse problemene, som vel er skjøvet i bakgrunnen så lenge krigen sluker all produksjon, men som vil melde seg med dobbelt styrke så snart freden bryter ut.

I krigens løp nå verdensherredømmet, den onvoldige politiske og økonomiske kontroll klarere og klarere vise seg som målet for hver av de imperialistiske makter, eller rettere sagt for de kapitalinteresser som har avgjørende innflytelse på disse makters politikk.

For en oppmerksom iekttager er det lett å se hvorledes disse hosyn i store trekk preger både den militære strategi og de etterkrigsplaner som etterhvert tror frem.

HITTEL HAR AMERIKAS REGJERING vist seg som den dyktigste når det gjelder å sikre de mest mulige politiske og militære posisjoner for etterkrigstiden. Englands vanskelige stilling i krigens første tid har gjort vidtgående konsesjoner nødvendige. Allerede i

1940 sikret USA seg retten til å bygge ut viktige militære baser i britiske besiddelser til gjengjeld for overdragelsen av 50 jagere til konvojtjenesten. Krigen som brøt henholdsvis mellom de europeiske land og Sydenamerika har gjort det mulig for USA å øke de sydenamerikanske lands økonomiske og politiske avhengighet sterkt. Og samtidig har USA innen rammen av låne og leieloven styrket sin innflytelse også i det britiske imperium og i de øvrige allierte land.

Most problematisk stiller saken seg for de områder som Tyskland holder under sin terror, og som idag er gjennstand for en hensynsløs utbytning fra de tyske imperialismen og for alle krigens dødeliggjørser.

General Smuths uttalelser viser at man ved Moskva-konferansen ble enig om å dele Europa vertikal i en russisk og en angloamerikansk interessesfære. Og de angloamerikanske makter er nå foran invasjonen ivrig beskjefte med å planlegge etterkrigsordningen innen sitt innflytelsesområde.

Trygve Lie har allerede formet planene for et slags nytt Folkeforbund under angloamerikansk ledelse hvor de mindre allierte nasjoner skal stå tilsluttet, og blandt annet føre kontrollen med angriperstatenes avvepning. Dette forbund skal danne en garanti for de fredslike vilkår som blir fastlagt. Men det er langt fra dit.

AMGOT (allied military government) ble dannet som organ for de alliertes forvaltning i erobret område, men det har vist seg lite brukbart i Søritalia og er nå blitt erstattet med en ny organisasjon: Civil Affairs. CA består av titusener ekspserter på alle områder militært organisert og direkte underlagt invasjonsgeneralen Eisenhower. Dets oppgave blir ifølge London Radio en dobbelt: I akselene skal CA overta en ren militærforvaltning, et militærdiktatur, i allierte land skal CA om mulig lede administrasjonen ved hjelp av landenes egne forvaltningsorganer og i løpet av en kortest mulig tid føre landet tilbake til normale forhold og derved bane veien for selvforvaltning.

Foruten CA er det en rekke andre organer som er blitt opprettet for å verne særlig amerikanske interesser i forbindelse med erobringen i Europa. Et gammelt nummer av AMERIKAN NYTT (22 febr.) som først nylig er kommet oss i hende gir et godt bilde av de mange planer som er fremme. På side 3 er gjengitt en tale av Hambro hvor det bl a heter: "Ingen universell organisasjon kan bli et sterkt instrument til fredens bevarelse om ikke de største av de forente nasjoner betingelsesløst får den delen av innflytelse og ansvar som står i samsvar med den potensielle kraften." Hvor inngripende denne innflytelse vil bli viser resten av avisen. Neste side forteller oss at "enighet er oppnådd mellom amerikanske uanvendingseksporter og representanter for en del av tyskerne om å planer som går ut på å borede umiddelbar utdannelse ved universitetene og høyskolene i USA for et større antall personer fra Norge og andre okkuperte land. ---- Spesiellister fra USA vil bli innbudd til de okkuperte landene for å bistå med gjenoppbyggingen av skolevesenet." Den følgende artikkelen handler om UNRRAs første oppgaver. UNRRA (forente nasjoners gjenoppbygningsorg.) er travelt opptatt med å samle klær til Europas nødtidende nasjoner. Det heter der: "En god del av klærne vil bli laget av materialer som man har fått lite om eller tidligere ikke ble brukt til slike formål. Vi kan f.eks. nevne "smaburg" som likner sokkelærret. For tiden har man godt med det i USA. Ca. 15 mill. m. av dette stoffet vil bli farget i vakre farger og mønstre. Men vil her få kjoler og bluser som kan brukes i de varme soner. Av seilduk som den amerikanske armeen ikke lenger har bruk for, vil man få skotøy, buksor og arbeidsklær. -- Flere millioner meter "aralac" - et kaseinprodukt med atskillige av ullens egenskaper - vil bli brukt til skjorter, vinterkostymar etc. for folk på mere nordlige breddegrader." UNRRA skal altså bl. annet sørge for avsetning for de surrogatvarer USA sitter igjen med etter krigen, og restene av arméens lagre. Men UNRRA har langt større oppgaver. Det skal fordøle mellom eksportfirmaene kvotene av de varer som straks trengs under gjenoppbyggingen i Europa, og med den sterke amerikanske innflytelse i UNRRA vil dette antagelig fra første øyeblikk bestefste Amerikas stilling som hovedleverantør.

Betelingsproblemet er vanskelig; -produkter av den art som Europa eksporterer kan Amerika vanskelig overta, det vilde øke avsetningskrisen i landet selv, (Norge avgjorde tidligere de fleste avregninger med Amerika ved skipsfartsinntektene, men ett tyder på at Amerika vil bibeholde den handelsflåte og den ledende stilling som sjøfartsnasjon som landet under krigen har sikret seg ved sine nybygninger. For Amerikas vedkommende har de nok enn erstattet tapene.) Gull kan de europeiske stater ikke levere (USA har allerede samlet nesten hele verdens gullforråd). Men også her er det fra Roosevelts og Churhills side allerede blitt pekt på en foreløbig utvei: De har foreslått opprettet et internasjonalt valutastabiliseringsfond som skal gjøre det mulig å venne tilbake til en almindelig gullstandard. Amerika skal levere det største tilskudd til fondet.

USA er jo i og for seg ikke interessert i å sende sin verdensflåte til landet som er eksportmarkeder for sine varer og sin kapital. Hva innebærer så forslaget? USA låner Europa det gull som trengs for å betale de produkter som USA nå eksporterer og de vil unngå en krise. - Men hvordan skal så de europeiske stater kunne betale gulllånet? Ja, for å sikre seg de betingelser som en solid økonomisk kontroll gjennom fondets forvaltning heter det i forslaget.

Og så dette tiltaket forutsetter altså en politisk og økonomisk kontroll langt utover det som selve krigen gjør nødvendig. Det er alle disse planene som nu er blitt aktuelle ved den forestående invasjon, og en rekke av de europeiske folkene har reagert mot den større eller mindre avhengighet som de vilde medføre. Særlig mot den økonomiske og politiske kontroll som de iallfall tilsynelatende ser sikte på, som bare vil kunne virkeliggjøres gjennom militær besettelse eller GA-forvaltning.

Norge hører til de få land hvis regjering allerede har tiltrådt de ovennevnte forslag. Overfor USA stod Norge tidligere forholdsvis fritt, men landet var allerede før krigen i betydelig utstrækning engelsk interessedefter. For vår skipsfart var anløpene i britiskkontrollerte havner de viktigste, og bare Englands sjøfartspolitik gjorde det mulig å opprettholde en såvidt stor norsk handelsflåte. (En sterkere statsstøtte til engelsk skipsfart vilde ha drept den norske.) Det britiske imperium var langt det største marked for Norges eksport, og samtidig øvet engelsk kapital en sterk innflytelse i de største og viktigste norske eksportindustrier. Disse forhold var medbestemmende for regjeringens politikk våren 1940, og de er sikkert også avgjørende for den idag. Men idag er et nytt moment kommet til. De nevnte fremtidsplaner har økonomiske mål, men de har på samme tid en militær betydning. Og det gjør at også Sovjetunionen er interessert.

Sovjetunionen er ikke under samme økonomiske tvang som de kapitalistiske land. Den har ikke behov for utvidelser for å løse indre kriser og avsetningsvanskeligheter. Sovjets politikk er diktert av ønsket om å sikre landets grenser militært.

SUs ledelse fulgte lenge en illusjonslinje. Folkefrontpolitikken skulde sende alle de "demokratiske" land mot den nazistiske blokkens erobringsskritt, som i første runde syntes å true SU. Münchenavtalen gjorde slutt på disse forhåpningene. Den viste at vestmaktene var villige til å tale en tysk utvidelse mot øst så lenge det kunne sikre deres egne territorier. Tragede av SU fast en realpolitikk. Englands og Amerikas brudd på løftet om militær hjelp i 1942, ved det vanskeligste tidspunkt i krigen har sikkert øket SUs skepsis.

Ved sin innflytelse i SUs naboland har de europeiske stormaktene, snart Frankrike, snart Tyskland, øvet en stadig trussel mot SU, hvis voldige naturrikdommer må danne et naturlig mål for en imperialistisk ekspansjon. Under krigen har den tyske imperialisme forstått å utnytte Østerrikes, Ungarns, Romanias og Finnlands haare for å nå dette målet. SU er derfor i høy grad interessert i at de europeiske land ikke trekkes inn under noen stormaktsblokkens økonomiske eller politiske kontroll.

Trygve Lies tale fra London som vi gjengav i forrige nr. viser at pekten mellom SU og Norge er kommet istand etter den norske regjeringens initiativ. Den er bygget etter mønstret av den russ-tsjekiske avtale, og garanterer tilbaketrekning av de russ styrker samtidig med de øvrige allierte tropper. Trygve Lie fremhevet at avtalen nå ses i forbindelse med de militære operasjoner under sluttkampen mot Tyskland. Dette er selvsagt riktig; men det forhindrer ikke at den samtidig kan ha en politisk betydning.

Det franske befridelsesutvalg, den antifascistiske bevegelse i Italia og Titos nasjonalråd i Jugoslavia har alle søkt en direkte kontakt med SU og har nettopp derved sikret seg større anerkjennelse og relativ frihet likeoverfor de øvrige allierte.

Hvad er så det norske folks stilling?

I alle de europeiske land fins der grupper som av økonomiske (eller mer ideelle) grunner følger seg særlig knyttet til en av de kjeppende stormakter. NS viser at den tyske imperialisme hadde sine representanter i Norge. Vi har pekt på noen av grunnene til den sterke engelskoriering. Også amerikansk og russisk innflytelse gjør seg i noen utstrækning gjeldende. Men for storparten av det norske folk gjelder det samme som for de øvrige undertrykte folk på kontinentet: Vi ønsker ikke å bytte tysk terror med noen annen form for fremmed kontroll, hvis mild den enn måtte forme seg.

Skal krigen ikke ende i de ubøiselige imperialistiske motsetninger, hvis økonomiske bakgrunn vi tidligere har tegnet, og som før eller senere vil utløse en ny krig, - så må freden i Europa bygges på et forbund av likeberettigede stater, befridd for all imperialistisk innflytelse.

Desto mer nødvendig er det at vi helt klart ser situasjonen som den er idag, ser de

internasjonale forhold og de motsetninger som er tilstede.

Utviklingen i de andre europeiske land har vist at en ting mer enn noe annet kan bidra til å sikre oss frihet og folkestyre. Det er vår egen innsats i kampen mot nazismen.

II

ENGLANDS UTENRIKSPOLITIKK. - CHURCHILLS TALE.

Den 24. mai holdt Churchill en tale i Underhuset som innledning til en debatt om utenrikspolitikken. Talen har vakt oppsikt og tildels kritikk i England. Særlig gjeldor dette to punkter i talen: omtalen av Frankrike, eller rettere sagt befrielsesutvalget og de Gaulle, - og omtalen av Franco-Spania.

Churchill fremholdt at når de allierte ikke hadde anerkjent befrielsesutvalget som en provisorisk fransk regjering, berodde dette på at man ikke hadde noen garanti for at utvalget representerte det franske folk. Dette standpunkt kritiseres i praktisk talt hele den britiske presse. Selv den konservative "Daily Mail" er "ikke overbevist om at premierministeren har rett i at befrielsesutvalget ikke representerer det franske folk". Londonkorrespondenten til "Göteborgs Handels og Sjöfartstidning" fremholder i denne forbindelse at en neppe kan overbevise franskmennene om at Badoglio og Franco er mere fullgyldige representanter for sine folk enn general de Gaulle. Man tar Churchills tale som et tegn på at forholdet til det frie Frankrike er kommet til et kritisk stadium, og at dette i første rekke skyldes påtrykk fra Amerika.

Det mest opsigtsvekkende i talen var imidlertid hans ytterst vennlige omtale av Franco og spansk politikk, samtidig som han fremholdt at krigen har mistet noe av sin ideologiske karakter. Da det fra Labourparty-hold ble pekt på at det hersket fascisme i Spania likevel som det hadde gjort det i Italia, svarte Churchill blandt annet at de alliertes program for verdens forløsning ikke inneholdt noen bannlysning av regjeringer som ikke stamte overens med de alliertes politiske ideal. Bannstrålen vilde bare ramme de fiendtlige land og dermed punktum.

Kritikken på dette punkt i talen er solvsagt skarpere fra radikalt hold, men endog den konservative "Daily Telegraph" skriver at britisk opinion nødvendig vil se at Churchills forhold til Franco "går over fra å være korrekt til å være overstrømmende". "Daily Herald" skriver at Churchill "omtalte Francos regjering som om den fra mange år tilbake har vært en oppriktig venn av de forrente nasjoner og begjærlig nyttot othvort høve til å gå demokratiens ærend."

Svisten!
De store militære begivenheter i Frankrike og i Russland oppta r idag folks hovedinteresse. Høringene her hjemme er kommet mer i bakgrunnen. Vi må imidlertid ikke glemme at vi har vår del av fronten å holde. Krigen er ennå ikke vunnet, avslappelse i kampen mot tyskerne i de okkuperte land vil føre til en forlengelse av krigen.

For oss i Norge er det kampen mot de tyske mobiliseringsplanene som krever innsats og offervilje. Hittil har vi gått ut av kampen som seierherrer, men vi må ikke hvile på våre laurbær. Det er lite sannsynlig at tyskerne har gitt opp sine mobiliseringsplaner. Riktignok synes det å herske en viss villrede blant dem om hvilke tiltak de skal gripe til overfor de registreringspliktige som ikke er møtt fram. Dette er forsåvidt et godt tegn. Nazistenes styrke har alltid ligget i deres evne til å slå fort og kraftig til når deres planer har vært krysset av hjemmefronten. Når de ventede tyske terrortiltak er uteblitt, tyder dette på at en viss meningsforskjell er oppstått blant tyskerne om hvilke foranstaltninger de skal gripe til. Det er mulig at det er den gamle motsetning mellom Wehrmacht og partiet som er blusset opp igjen. Wehrmacht ønsker - og da særlig i denne situasjon - framfor alt å ha fred og ro i Norge. Den er klar over hvilke militære konsekvenser drastiske terrorforholdsregler mot de registreringspliktige kan få. En alminnelig klappjakt etter de registreringspliktige, vil uvegerlig føre til open kamp i Norge. I dag ligger også forholdene for en aktiv norsk motstand bedre tilrette enn noensinne tidligere. Titusener av norsk ungdom har av frykt for tyske raskiaer dratt ut av byene. Hjemmefronten disponerer tilstrekkelig av lettere våpen. Det eneste det skorter på er kamptreningen. Men den dag signalet blir gitt til åpen kamp vil tusener av nordmenn med kamptrening slutte seg til de unge. Man kan også regne med at våre fallskjermtropper og vårt infanteri i Storbritania vil bli satt inn her hjemme i en slik situasjon. Som kjent er det bare den norske marine og det norske flyvåpen som hittil er satt inn i kampene i Frankrike. Men også våre våpenføre menn i Sverige vil slutte seg til en norsk motstandsbevegelse. Det er ingen hemmelighet at de nordmenn som i den senere tid er lært opp i behandling av moderne våpen i Sverige, har gjort henvendelse til regjeringen om å få bli satt inn som partisaner i Norge. Hittil er deres krav blitt avslått. Bryter åpen kamp ut, vil situasjonen være en helt annen, og regjeringens valg vil ikke være vanskelig. Det er lite sannsynlig at de svenske myndigheter vil sette seg imot et slikt tiltak. Sverige har før gjort store avvikelser fra nøytralitetens vei.

På bakgrunn av disse perspektiver er det ikke å undre seg over at tyskerne nøler med sine nye trekk mot hjemmefronten. Et lite feilgrep kan ha følger som de minst av alt ønsker. Det er derfor mulig at Wehrmacht har fått satt igjennom at saken foreløbig skal drive. Den tyske sensur av Quislings siste tale som stök flere avsnitt hvor han erklærte den norske hjemmefront krig på grunn av den boikott av AT og mobiliseringsplaner, kan også tydes i den retning. Men hva som enn skjer, om tyske terrortiltak uteblir eller ikke, hjemmefrontens linje er klar: fortsatt kamp mot mobiliseringsplanene med alle midler. Gutter i registreringspliktig alder må framleis holde seg borte. Dette gir også en garanti for at terrortiltakene uteblir. Jo større deler av norsk ungdom som holder seg skjult på landet, desto større grunn har tyskerne til å utvise forsiktighet. Vi er klar over at de registreringspliktige har mange vanskeligheter å kjempe med. Uvirksomheten og de kummerlige leveforhold tar på, men man må aldri glemme hvilken skjebne som truer dersom en blir tyskernes fange, så går det hele lettere.

Et heldig utfall av kampen mot nazistenes mobiliseringsplaner beror imidlertid ikke bare på guttene selv. Hele folket må ta del i kampen og hjelpe dem etter evne. Vi minner om oppropet som hjemmefrontens ledelse sendte ut og hvor det het at et særlig ansvar hvilte på arbeidsgivere og bønder. Enkelte tilfeller av usolidarisk opptreden har kommet oss for øre. Slikt må ikke forekomme. Svik idag vil aldri bli glemt. Ingen må vike tilbake for et personlig offer eller risiko. Vi må alltid ha i tankene hva kampen gjelder og hvor små tross alt de kravene er som blir stillet oss her hjemme.

I sin siste tale fremhevet statsminister Churchill at krigen stadig mer har forlatt karakteren av en "ideologisk krig", og at den stadig mer har gått over til å bli en ren maktkrig. For oss representerer ikke dette noen ny oppdagelse. Vi har alltid ment at selv om vi må føre kampen mot nazismen med alle midler her og nå, så er ikke dermed alle politiske problemer ryddet avveien. Også etter krigen kommer

vi til å stå overfor makter og maktergrupperinger, der vi som nasjon må finne vår plass, og vi kommer til å måtte løse økonomiske og sosiale problemer som krigen har overskygget og trengt i bakgrunnen.

Er vi klar over dette, må det, etter hvert som krigen raskt nærmer seg sin avslutning, bli en hovedoppgave og ta opp til diskusjon spørsmål som kommer til å få den allerstørste betydning når vi skal orientere oss i verden etter krigen. I alle de allierte la nå diskutere pressen etterkrigsproblemer, og den ene planen etter den andre ser dagens lys. Forholdene i vårt land gjør at vi ikke i samme grad kan hengi oss til slike diskusjoner, men det begynner å bli på tide at vi reiser en del av de viktigste spørsmålene og sier vår mening om dem. Vi ville møte dårlig rustet til fredensdorsom hele vår politiske visdom består i formelen "død over alle tyskere", og vi ville ta grundig feil om vi mente å ha fjernet årsaken til krig i all framtid hvis dette program ble til virkelighet. Vi har tidligere pekt på at det ikke er vår mening at problemet har en så enkel løsning. Vi tror at nazismen i Tyskland fremskyndte krigen og at den representerer en organisasjonsform som i hele sin brutalitet ga tyskerne et forsprang i krigen, men vi er samtidig klar over at det er dypere-liggende økonomiske krefter som har vært årsak til krigen - krefter som har fremkalt krig før nazismen kom til makten i Tyskland, og som kanskje vil komme til å virke andre steder i verden etter at nazismen er død. - Dette og mange andre problemer må man ta å se behandlet uten med en gang å rope at her har vi med en Gestapo-avis eller "kommunistavis" å gjøre (noe som for enkelte kan bli omtrent det samme, et forhold som tyskerne ikke uten hell har spekulert i)

Men, sier noen - vil ikke en åpen drøfting av problemene svekke interessen for den kampen som vi idag fører? Vil det ikke fremkalle motsetninger som vil velte det samhold som har gjort oss sterke? Vi for vår del tror ikke at det å reise spørsmål ut over den rent dagsaktuelle kamp, vil svekke vår evne eller vilje til å gjøre motstand. Vi tror derimot at dulgte antydninger om forskjellige grupperinger og eksisterende motsetninger skapper en lummer atmosfære av mistenksomhet som meget vel kan være egnet til å svække oss. I andre okkuperte land, særlig i Frankrike, har det pågått en åpen diskusjon om mål og midler i kampen - en diskusjon som har brakt klarhet, og som har ført til at Frankrike nå har en illegal organisasjon som har vist sin verdige kampkraft og som vil komme til å gjøre det enda mer i den tiden som kommer. Det er ingen som ønsker seg tilstandene fra Jugosla via i Norge, men ingen skal klage over at kampen ikke har vært ført effektivt nok dernede.

Vi akter fortsatt i "Gniston" å ta opp spørsmål som må møde seg for alle som interesserer seg for politiske problemer, samtidig som vi fører kampen mot quislinger og tyskere på hjemmefronten. Det er så langt fra at vi tror at vårt artikkelstoff vil redusere innsatsen idag, som vi tvært i mot mener at klarhet over målene for kampen er en betingelse for en virkelig effektiv innsats. En bruker ikke alle sine krefter uten en vot hva en bruker dem til. - De som loter etter hurra-stemming og nasjonalt skryt vil lode forgjøves i vår avis. Men de som ikke trenger slikt stemningsbotnet lesestoff men som vil ta opp politiske spørsmål som angår oss alle, mener vi å ha noe å gi.

FRANKRIKES KAMP FOR FRIHETEN.

HVAD SKAL ERSTATTE det tyske styre og quislingenes terror etterhvert som landene fri seg fra undertrykkelsen? Det spørsmålet reiser seg nå overalt i Europa, og idag ved begynnelsen av invasjonen i vest, har det fått en avgjørende aktualitet for Frankrikes vedkommende.

Det franske samfundet før krigen var lite stabilt, og da det store tyske angrep satte inn våren 1940, avslørte det indre motsetninger som hindret et effektivt forsvar. Etter 4 ukers kamper hadde tyskerne nådd Paris. Den franske armeløsdelse vundte seg mot statsministeren Reynaud, som vilde fortsette kampen, om nødvendig fra koloniene. Ved et kup ble han styrtet og marskalk Petain ba om våpenstillstand. Det uvontet svake forsvar blir forståelig om vi ser på samfundsforholdene i landet før krigen.

Solve klassemotsetningene var meget sterke. Landets store rikdommer var konsentrert på noen forholdsvis få. Alt i 1909 viste den borgerlige, amerikanske sosialøkonom Wilford L. Kings undersøkelser at 2% av befolkningen eide over 60% av nasjonalformuen. Og konsentrasjonen fortsatte. En kunne i 30-årene regne med at mindre enn 200 000 satt med over 50% av formuen i sine hender. Bare 30 000 av disse doltok selv i erhvervslivet, resten lovet av rentene av sin kapital. De små selvstendige håndbønder, håndverkere og småbønder osv. utgjorde ca. 40% av skattyterne (9 mill.). Resten ca 12 mill. var arbeidere og funksjonærer. Lovstandarden var lav. Oppdelingen i altfor små bruk gjorde landbruket lite lønnsomt, og arbeidslønningene var de dårligste i Vest-Europa. Tabellene fra arbeidsbyrået i Genf over den kjøpekraft som gjennomsnittslønnen hadde i de

forskjellige land gir et tydelig bilde av det. Settos reallønnen i England til hundre var den i 1930 i USA 197, i Norge 125, men i Frankrike bare 59.

Krisen i 30-årene ble fulgt av en sterk bevegelse blandt bønderne og arbeidernes som tok sikte på en økonomisk nyorganisering. "Folkofronten", valgbløkken mellom de småborgerlige venstre og arbeiderpartiene vandt en rekke valgsoire; men førte allikevel ikke til større endringer i samfundsforholdene. I få land var storkapitalens politiske innflytelse større. Det er en velkjent sak hvilken rolle korrupsjonen spilte i Fr's politiske liv. Staviskyskandalen i 1934 bragte de utroligste avsløringer. Og det gjaldt ikke bare høyre- og sentrumpartiene, men også en rekke av venstreparternes representanter. (En rikholdig litteratur etter 1940 har vist hvorledes militærbevillingene smeltet bort i denne korrupsjonsgrøtten og la landet forråværløst.)

I Frankrike som i Tyskland ble den radikale bevegelse møtt av fascistiske strømninger, og som i Tyskland kunne også de franske fascistiske regner med storkapitalens økonomiske støtte. De var spredt i en rekke partier, noen rent fransk-imperialistiske, andre med en uttalt sympati for Tyskland. Ønskene gjaldt både et politisk system etter mønster av det tyske, og et utenrikspolitisk samarbeid med Hitler. Hvor sterk innflytelse disse tendensene dengang hadde i Fr. viser politikken under Etiopiafelttoget, under den spanske borgerkrig og ved Münchenforliket. De fascistiske strømninger hadde en betydelig tilslutning innen det franske offiserskorpset, og tross Folkofrontregjeringer fikk disse offiserer sitte i sine stillinger og kunne spille sin rolle under nederlaget i 1940. Det var ikke rart at også de franske soldater under disse offiserene, og under stadig, tildels meningsløse tilbaketog, mistet troen på at krigen var alvorlig nok, og fikk inntrykk av at all kamp var forgjeves.

En stor del av den franske kapital, av de fr. politikere og offiserer trodde på Tysklands uundgåelige seier, og Hitlers "nyordning". De trodde på den fordi de innerst inne sympatiserte med den. De var villige til å ofre sitt land og sitt folks interesser for å kunne beholde iallfall skyggen av sin tidligere maktstilling. Ja, de gikk videre, støttet til den tyske militære overmakt gjennomførte Vichy-regjeringen skritt for skritt en fullstendig fascisme også i Frankrike. Samtidig innledet den et intimt samarbeid med Tyskland. Vichypolitiet fungerte alle nazismens motstandere som det fikk tak i i det ubesatte Fr. Og det drev klappjagt på franske arbeidere for å utlovere dem til tvangsarbeid i Tyskland. Men under alt dette hadde det fr. folkot summet seg etter nederlaget, og med en kraft som man neppe hadde ventet tok det kampen opp både mot den tyske undertrykkelsen og mot dens fr. forbundsfeller, mot Vichy.

Endel franskmenn både i hjemlandet og i koloniene hadde fra første stund nektet å anerkjenne militærkuppet og våpenstillstanden. De hadde sluttet seg til de engelske styrkene og fortsatte kampen under en egen ledelse. Lederen var general de Gaulle. Som så mange fr. offiserer hadde også de Gaulle og endel av de menn som i 1940 fulgte ham hatt fascistiske sympatier. Men for ham gjaldt kampen nå Frankrike og Fr's frihet. Etterhvert som hjemmefronten avtognet seg klarere, fikk den innflytelse også på de Gaulles bevegelse. De fascistpregete folk ble skiftet ut med representanter for de antifascistiske organisasjoner som ledet den stadig mektigere motstand mot tyskerne. De Gaulle erklærte at kampen gjaldt gjenopprettelsen av republikken og det franske folks fulle frihet og selvstendighet. Med angst så Vichy at de Gaulles utvalg mer og mer ble det sentrum som hele folkets frihetskamp samlet seg om. Og kampen øket for hver dag i styrke og målbevissthet. I Norge har arbeidsmobiliseringen først nå møtt alvorlig motstand. I Frankrike begynte streken fra første øyeblikk, og ble snart nesten like effektiv som den norske er idag. De utskrevne sluttet seg i titusener til geriljatroppene, og sabotasje fikk et veldig omfang. At det ikke er en rent defensiv motstand, men en kamp for store mål viser den illegale pressen. I aviser som spres i titusener av eksempl. fører den en frisk demokratisk diskusjon om etterkrigsplaner som skal sikre det fr. folk større kontroll over landets ressurser, bedre lovovilkår og et virkelig folkestyre. Solve krigen har isolert de små klikkene omkring Vichy. De kompromitterte mennene vil aldri kunne opprettholde sitt styre uten fremmed hjelp.

I 1942 hadde de tyske armeer møtt sine første nederlag i Russland, og de allierte var på fremmarsj i Nordafr. I nov. 42 kom landstigningen i Marokko og ble støttet av en gaullistisk oppstand. Vichy var i et fryktelig dilemma. De forsøkte å redde hvad reddes kunne. La oss sitere av et Londonbrev fra Victor Vindo til Göteborgs H og Stijn: "Jo mer man studerer den nordafrikanske krisen, desto mer blir man overbevist om at det har foreligget en forståelse mellom Nordafr. og Vichy. ... Det som hadde skjedd var formodentlig at Petain i første øyeblikk hadde gitt Darlan frie hender. ... I en av de ordrer som marinomyndighetene i Bizerte utfordiget ble det fremholdt at oppgaven var å forhindre de Gaulle i å bli Fr.s representant. Bakgrunnen for Petains hemmelige ordre til Darlan var følgende klar: Vichyfrankr. skulde oppdeles i to soner, den ene, moderlan-

4
det under tysk, den andre, Nordafrika, under alliert okkupasjon. Men begge soner skal de være marskalken tre. Darlan betraktes som Marskalkens statholder i Nordafr."

Darlan fortsatte Vichys politikk: "Høyere offiserer og polititjenestemenn som hadde medvirket i landstigningskuppet ble anholdt av Darlans politi og lederne for de forskjellige fascistorganisasjoner som allistene hadde arrestert ble straks sett på frifot. Den amerikanske landstigningen konsoliderte med andre ord Darlans maktstilling og fascisttilhengernes innflytelse. Under de følgende uker ble det gjennomført en fullstendig klappjakt på de Gaullotilhengere i hele Nordafrika. Overalt i forvaltningen lot man Vichytilhengere bli sitende." Denne politikk hadde fått støtte fra en kant hvor få hadde ventet det.

I løpet av krigen hadde USA skaffet seg støttepunkter på alle kantar av vorden, både i det engelske og i det franske imperium. Utviklingen har vist at den amerikanske imperialismen tar sikte på en sterk innflytelse og kontroll i alle verdensdeler etter krigen, og Roosevelt har sikkert resonert som så at det vil være lettere å komme til forståelse om fredsvillkår med et slagant Vichy enn med en seierrik, fri fransk folkebevegelse. Det sterke sosiale innhold i de europeiske frihetsbevegelsene ser den amerikanske regjering på med lite velvillige øyner.

Innløstid hadde amerikanerne undervurdert den franske bevegelses styrke: "Da man på hjemmefronten så hvorledes Nordafrika holdt på å bli en festning for Vichytilhengerne stilte den seg som en mann bak de Gaulle, kommunister, sosialdemokrater, fagforingsfolk, liberaler, katolikker, protestanter, og konservative erklærte at de vilde slutte seg til ham for å virkeliggjøre fedrelandets befrielse... Fra motstandsbevegelsen i Frankrike ble det sendt den ene protest etter den andre til Roosevelt." Det viste seg umulig å opprettholde et Vichyregime i Nordafrika. Tvungot av solve de militære hensyn måtte amerikanerne se på at de Gaulle og frihetsbevegelsen erstattet Giraud i en posisjon etter den andre inntil befrielsesutvalget stod som seierherre. Men en amerikansk anerkjennelse har utvalget aldri oppnådd, tross den militære betydning dets samarbeide med de allierte har hatt under kampene i Nordafrika, på Korsika og i Italia. Og i forbindelse med invasjonen ser det påny ut til at konflikten er blitt akutt. Befrielsesutvalget besluttet å danne en provisorisk fransk regjering for å kunne overta sivilforvaltningen i de deler av Frankrike som blir befridd. Men den appoll Eisenhower utstodte til franskmennene 6 juni etter at han samme morgen hadde hatt en 2 timers samtale med de Gaulle viser at han ikke vil anerkjenne denne regjering men selv overta administrasjonen inntil videre. Kanskje håper Amerika fortsatt at det skal lykkes Vichyfolkene å beholde endel kontroll i det befridde Frankrike.

Den engelske regjering har nok stort sett støttet de Gaulle utfra en mer realistisk bedømmelse av den franske frihetsbevegelses styrke, men den har ikke våget å gå til en anerkjennelse som kan innlede en konflikt med amerikanerne. I forgårs svarte Churchill meget avvisende da det ble forlangt en diskusjon om saken i det engelske Underhuset. De engelske aviser tar derimot kraftig til orde mot den amerikanske politikk, og mot det argument at man ikke sikkert vot om den provisoriske regjering representorer det franske folks vilje. De fremholder at den representorer den samlede franske motstand mot tyskerne, som også, med sine hundretusener partisaner, militært betyr en helt avgjørende støtte for den allierte invasjon. Og det vilde være umulig å skape en fransk regjering med folkets tillit uten ved frihetsbevegelsesens hjelp. Manchester Guardian har minnet om den tsjok-russ pakt og legger til: "Hvad ville man si i USA om Sovjet førte et liknende språk og gjorde krav på å få utse den høyeligste kronen til å representere det befridde Tsjekkoslovakia? Krigen har øket nasjonalfølelsen i alle land, og denne følelse kan lett forvandles til hat og mistenksomhet mot utlendinger." -

FREDAG KL 0.20: Fortsatt fremgang for amer. på Cherbourgshalvøya til en by 25 km fra flåtehavna. Motangrep av 4 tys. panserdiv 8 for Caen avvist. Franske partisaner har tatt over 1000 fanger behersker flere byer og jernbanelinj. På Karelskenäset har russ avansert 40 km i 70 kms bredde og har tatt Kanneljärvi på jernbanen 55 km fra Viipuri.

Hurtig fremgang i Italia. Aquilainntatt. Står i Ternis Forsteder. Amerikanske super-flyvende festninger (4 ganger større bombelast) bombet i går Tokio. Ny amerikansk landstigning i øygruppen Mariannene syd for Japan. Tyrkiet har nektet tyske krigsskip gjennomfart gjennom Dardanellene et krav fra de allierte.

Norske skip var å se overalt under landsetningen i Frankrike. Ingen nordmann ble drept. Intet norsk skip er senket siden 6 april. - - -

Gnisten!

DEN 14 JUNI BRAGTE London-kringkasteren en tale av den norske forsvarsjef som i høy grad har betydning for den streikende ungdom som idag ligger på skauen. Det heter i talen: "Mer enn å sprengte ting i luften for å gjøre tyskerne nervøse, hva de forhåpentligvis blir, er det å bli klar over hva som kan skje vet ingen. De hemmelige organisasjonene kan man ikke regne seg på. De allierte kan ikke yte tilfredsstillende hjelp utefra all den stund som går på andre kanter. Vi har gitt det råd at dere ikke må klumpe dere sammen. Vis tiltak! Jo bedre spredning ut over landet, jo bedre." - Men å spre ungdommen i dag uten å skape den organisasjon som kan holde den sammen, det er begynnelsen til nederlaget. Det heter videre i forsvarsjefens tale: "Søk tilknytning til pålitelige folk i strøket. Hold vakt og vær alltid fluktparat. Planlegg forsvaret i forbindelse med flukten. Venn dere til å leve på feltet." - Men skal dette kunne gjennomføres trengs en militær organisering som løser forsyningsvanskeligheter og samtidig virkelig skaffer ungdommen muligheter for å forsvare seg. - Gnisten offentliggjorde parolen om streik så snart den ble gitt. Men som ungdommens avis pekte den samtidig på de av de unge måtte stille. De måtte ha en viss sikkerhet for at aksjonen økonomisk og forsyningsmessig var forberedt så godt som råd var. Og først og fremst måtte de kunne stole på at den hadde en hensikt, en mening, at den gikk inn i et større program som virkelig ville bruke den nasjonalånd og forsvarsvilje som de streikende viser. - Gnisten har kanskje mer enn noen annen avis vært med å spre parolen blant ungdommen i Oslo og på det vis gjøre streiken effektiv, men vi har samtidig tatt på oss et ansvar for at den ikke skal ende som så mange tidligere aksjoner i oppløsning og nederlagsstemning. Og det behøver den ikke, den kan føres fram til full seier. Den første holdning de streikende hittil har vist, tross dårlige forsyninger, tross regn og elendige leirer er beundringsverdig, enkelte desertører som søkte hjemover er simpelt hen blitt hentet tilbake av kameratene. - Men denne disiplin vil gå i oppløsning om guttene skal spres u tover enkeltvis uten den solidaritetsfølelse og solidaritetstrang som samværet hittil har skapt.

Det kan kanskje være riktig og hensiktsmessig å spre de unge så de blir et vanskeligere bytte for politiet i denne tiden mens de trenes og utdannes for den oppgave som venter dem. Både regjeringssjefen, kongen og forsvarsministeren har klart nok erklært at det er den oppgave de unge skal få som deltakere i den nær forestående kampen om Norges befrielse som danner den viktigste bakgrunnen for ordren om for enhver pris å unngå tyske arbeidsleirer og mobilisering.

Men skal de kunne organiseres for denne oppgaven, må en ikke sende dem fra hverandre uten på forhånd å ha gjennomført en militær oppdeling i smågrupper under hver sin erfarne leder som kan forestå treningen, som kan holde kontakten med sentralledelsen og i samarbeid med den løse forsyningsvanskelighetene. Det nytter ikke å henvide de enkelte unge til bønder som hverken våger å ta dem i arbeid eller å selge dem mat. Lederne må dessuten få de våpen som trengs for å trene guttene og for å forsvare dem mot mindre hird og politipatruljer. - Alle de krefter den norske motstandsfronten rår over må settes inn for å føre streiken igjennom, den er vår største aksjon hittil under krigen.

Dette er krav vi må stille om vi skal kunne forsvare vår ordre til ungdommen om å følge parolen. Det er råd vi må gi ut fra vårt bedre kjennskap til forholdene om vi ikke skal gjøre oss medskyldige i et unødvendig nederlag.

Streikeparolen er gitt, den er også blitt fulgt, nå står det til oss alle å føre den til seier.

6 - - - - -

Et reisebrev fra England før invasjonen.

Den norske illegale presse har oftest skrevet bedre og utførligere artikler om livet i Tyskland under bomberegnet og i de okkuperte land under nazistyre enn om livet slik det tar seg ut hos våre allierte. Bøker når oss av og til fra Sverige utenom sensuren og gir et bedre bilde. Men det er så få som får lese dem og vi ønsker jo alle jo alle å kaste et blikk over muren som skiller oss fra den fri verden. For oss betyr denne verden broen mellom fortiden og framtiden. Det er den verden hvor Hitlers støvler ikke har trampet, hvor folk har fått anledning til å kjempe videre i dagens fulle lys. De har også fått lov å tale åpner enn vi, og har hatt bedre sjanser til å undersøke mistak som er gjort, rette feil som er begått og legge planene for framtiden. Vi husker svakt den verden som var, men hvordan er den verden som snart slår dørene opp? Vil vi kunne orientere oss, eller vil alt være anderledes? Hva kan vi vente av framtiden? Vi skulle gjerne kunne se over gjerdet til våre allierte, se hvorledes deres verden i dag tar seg ut, hva de drøfter, hva de har nådd.

GöteborgsSHandels och Sjöfartstidning har en Londonerkorrespondent, Vistor Vinde, som i sine artikler for beretning holder svenske lesere ajour med alt av betydning for oss.

i sine artikler holder svenske lesere ajour med alt av betydning på de alliertes side. Fra første stund var Viktor Vindé en av de sterkeste svenske talsmenn for kampen mot Hitler og nazismen, og den svenske "nøytralitet" har han ikke hatt stor sympati med, men for ham har det vært vesentlig at kampen virkelig skulle føre fram til en bedre verden og med bitterhet har han skildret sin skuffelse når idealene ofte ble skjøvet til side for maktpolitisk eller klassemessig egoisme, likevel er det en undertone av lys optimistisk framtidstro som berer hans brev og som også smitter oss.

Et brev som skildrer London like før invasjonen har nådd oss nettopp nå og vi bringer det videre til våre lesere:

DEN HEROISKE TID.

Når man leser den våkne og frittalende ukoperte i England og USA, som bevisst eller ubevisst har lært seg til å betrakte den annen verdenskrig som en snarvei til en bedre verden, så gripes man undertiden av bange anelser. Det ser virkelig ut som om det ikke skulle bli noen bedre verden, som om den gamle skulle fortsette, og som om alt konservativt og reaksjonært skulle stikke hodet opp igjen. Krigen skal vinnes, og så skal alt gå tilbake til den gamle ordningen igjen.

Det er nok helt riktig at stemningen - at "klimaet" som Maurois pleide å si - ikke riktig er den samme hos de allierte, eller snarere i England. Engelskmennene kjemper ikke lenger med ryggen mot veggen, og Churchill behøver ikke å være patetisk. De oppvåkne engelskmenn behøver nå ikke lenger å slåss med trusler og knyttenevor mot stridsvogner og fly eller slåss fra gate til gate, fra hus til hus.

Faren er heller ikke den samme lenger. Man vet at man ikke går tilintetgjørelsen i møte. Fienden er tvunget i kne - eller i det minste like ved. Man står ikke lenger pakket sammen på Londons gater mens de fiendtlige fly rassere hele bydelene. Og de som framdeles ved mørkets frambrudd søker seg ned til briksene på undergrunnsstasjonene er bare rester fra den heroiske tid. Den heroiske tid eksisterer ikke lenger.

Det er ikke bare individene som har den heroiske tid bak seg. England sto alene i 1940 omgitt av flyktede statsministre og eksilregjeringer med konger uten land og generaler uten soldater. De allierte land, som det så storslagent het, var ikke mer enn et skjebnesvangert svakt England og alle disse flyktede eksilregjeringer. Og da veiet en fransk eksilgeneral, en hollandsk dronning eller en norsk konge ganske tungt i den engelske vekstskål. De symboliserte alt det som England, og med England alle anstendige mennesker kjempet for. Nå synes det som om disse eksilregjeringer som i mellomtiden har klart å skaffe seg både krigsfartøy, flyvåpen og armeer og burde utvilsomt være mer enn i 1940, veier tyngre. England er blitt Storbritania igjen. De småland er fremdeles små land, men England har fått igjen sin stormaktsstilling.

Jeg blar i ukobladene, og overalt ser det ut som om imperialismen eller reaksjonen skulle stikke hodet opp. Er ikke engelske og amerikanske oljetruer allerede i full krig om Saudarabia? Noen amerikanske senatorer insisterer på annekasjonen av britiske baser som USA leiet av Storbritania, skjønt kontrakten ikke løper ut før år 2036. Det het så vakert for vel et år siden at flytrafikken etter krigen skulle gjøres internasjonal og allerede nå holder engelskmennene og amerikanerne på å dele verden opp i interesseskjærer - eller ser det bare slik ut? Ja, til og med de gamle forrederer som forsøkte å utleyve Europa til Hitler kan man felle en tåre over. Da De Gaulle ble stilt foran eksekusjonspeletongen i Alger var det mange vennlige mennesker som kjente kalde frøsninger nedover ryggen. Det var ikke riktig korrekt, mente man.

Og når de engelske fagforbund ikke kan rå med sine medlemmer og sporadiske streiker bryter ut snart her og snart der, så gjør man som bærgerne gjorde før i tiden - skjærper lovgivningen og begynner klappjakt på anarkister, nihilister og - det er samfunnets nyeste fiende - trotskister.

Det kan se så mørkt ut at ens gamle venner idealistene som med entusiasme gikk inn i forvaltningen under krisemånedene 1940 i England eller desemberdagene 1941 i USA, rent mister motet. Mange har allerede forlatt forvaltningen, noen for å gå tilbake til sin opprinnelige beskjeftigelse, andre for å sendes til fronten og idet minste oppleve litt av den første tids berusende tro. Hverdagen krever sin rett, byråkratiet regjerer. Og man behøver ikke entusiasme lenger.

Diplomaten fra Nøytralien som følger denne utvikling med tilfreds mine konstaterer, ikke uten en viss triumf i stemmen, at han og hans meningsfeller har fått rett. Han har for sin del aldri trodd på de store ordene og de store ideene. Han har alltid kompromissert og temporisert og satt seg på idealene. Og hvordan det nå enn er, så svans han at han holder på å ta hjem spillet. Sitter han ikke der med realiteter - mens så mange har savnen full med ruiner og brustne idealer.

Det er mangt og meget som har forandret bildet fra 1940. For Englands, og for en viss grad for Amerikas vedkommende har det ytre trykk lettet og begge land har kanskje hatt lykken eller ulykken å unngå fremmed okkupasjon. Solidaritetsfølelsen er ikke lenger så unyansert og blind. I og med at krigen nærmer seg slutt begynner finansministrene å avslutte hovedbøkene, og man forsøker å bremse på utgiftene som når som helst kan føre til store velutakriser. Istedenfor en kort, men usedvanlig hård påkjenning under avvergningskampen mot en tihsynelatende motstander, er det kommet en lang utmatningskrig hvor borgerens fysiske og psykiske motstandskraft stilles på daglig prøve. Menneskene i det krigførende England er trette, trette av hårdt arbeide og lange arbeidsdager, trette av ensformig og utilstrekkelig næring, trette av mørklegning og forbud og restriksjoner.

Men det er heller ikke samme krig i 1944 som i 1940. Da var det massenes frihetskrig, noe av en folkekrig på barrikadene. Da improviserte man, da plukket man frem de gamle flintebøssene. Da ble man kalt av huse for å slåss mot overfallsmennene. Engelskmennene reiste piggrådsperringer rundt sin by, og hjemmeværende holdt nattevøvelser. Det var noe av det samme som i de første augustuker i 1914 da franskmennene rykket frem mot de tyske Feltgrau i røde paradebukser.

Nå er verdens største krigsmaskin ferdigbygget. Industrien i U.S.A. og Storbritannia har spyttet ut stridsvogner, fly, kanoner, orlogsfartøy og landingsprammer, og bak dette ligger millioner og atter millioner av arbeidstimer. Mot de per hundretusen dårlig utrustede engelskmenn som i 1940 utgjorde frihetens forsvar mot det fremrykkende barbari står nå 15 - 20 mill. trimmede og trenede yrkessolda ter. De allierte disponerer over alt det som angriperen ikke lenger har. Og denne veldige krigsmaskin skjøtes av byråkrater, men også av fagmenn. Amatører og frivillige er hensynsløst skjøvet tilside. De behøves ikke lite som improvisasjonene. Og det er alltid fagmennene - til yrkesmilitærenes store glede - som må vinne siste runde i alle store kriger. Amatørene vinner ingon totale kriger.

Den sivile vorden er plutselig blitt så liten og så innnevret etttersom krigen er blitt total, og den er nesten blitt uvesentlig under det store avgjørende slag om Europa. Det er nettopp her diplomaten fra Nøytralien og med ham de angerkjøpte quislinger i Europas okkuperte land begår det store misstak å tro at militærbyråkratiets overtagelse av hele makten under den militære sluttfase betyr det samme som tilbakegang til en gammel verden, en gammel verden hvor idealene ofres for håndgripelige realiteter. Noen amerikanske senatorer varer morgenluft, og britiske kapitalister håper nettopp nå å kunne stille urviseren tilbake. Men det er bare en overgangsfase. Hverken Roosevelt eller Churchill eller deres etterkommere kan frigjøre seg fra det de sådde i 1940 eller 1941.

Det blir nok ingen vakker verden som møter oss dagen etter at det siste skudd er løsnet. Men det blir en vorden som kommer til å påvirkes mer av idealene fra 1940 enn av realitetene anno 1944. USA er blitt mindre rystet av verdenskrigen enn England, og England har vært barmhjertig forsiknet i sammenlikning med Frankrike og de andre okkuperte land. Men både i USA og England savner man muligheter for å gå tilbake til den gamle vordens samfundsdannelse.

Det blir kanskje en vanskelig tid, men det blir sikkert også en heroisk tid - som sommarmånedene 1940. Det blir en tid med tvil og angst, av tro og tillit, som september 1940. Hvom hadde trodd at krigen skulde løse noen problemer, eller at et bedre samfund skulle stige frem av asken fikst og fordig? Det blir igjen en tid når de som tror på morgondagen får ta kampan opp mot de som tviler. Og det er vel godt at det ennå kommer til å finnes noe å kjempe for. Diplomaten fra nøytralien kan le i skjeggot: Vordenshondelse kommer til å gå deres nese forbi.

Fra AVISUTDRAG som utkommer i Sverige henter vi noen smånotiser:

JUGOSLAVIA. Kong Peter av Jugoslavia holdt forleden en tale i London. Han erklarte at han med urøkkelig fortrøstning ser frem mot et framadstrebende og demokratisk Jugoslavia, som blir en serbisk-kroatisk-slovensk forbundsstat etter majoritetens ønske. Tapene i Jugoslavia har vært forfordelige, og den jugoslaviske befolkning er allerede redusert med en million. Den hjelp de allierte sender flyvveien ville ikke rokke til for en eneste bataljon Soldatene kjemper i filler og barfotet, ammunisjon er mere kostbar enn brødet, og det gøver mere vordifullt enn et menneskeliv. Jugoslavia, fortsatte kong Peter, kan og bør være et lodd mellom de forskjellige stormaktens interesser i denne del av Europa. For å kunne fylle denne oppgave må det imidlertid som fri og likeberettiget nasjon kunne delta i stor maktones overlegninger om Jugoslavia og Balkans fremtid. Jugoslavia har under hele sin historie opprettholdt vennskapelige forbindelser med det russiske folk, og det er vårt oppriktige ønske å fortsette disse forbindelser på et varig og mer-fortrolig grunnlag sluttet kong Peter.

USA. De forente staters sjøfartskommisjon studerer for tiden en plan ifølge hvilken man skal ha 1 000 Libertyskip i reserve etter krigen til anvendelse i tilfelle en ny krig".
ESTLAND. "20 personer er høvrettet i Estland som ledere for en underjordisk organisasjon som disponerte over radiosendere og våpen og også hadde skjult russiske partisaner som forøvret attentat og spionasje. Videre er 86 fiskere arrestert fordi de illegalt bygget båter til flukt ut av landet. Skogene er finkjøttet under razzia etter flyktninger.

Fri Frankrike. Eden har moddelt den amerikanske regjering at forhandlinger er opptatt mellom den britiske og den fri franske regjering om opprettelse av fransk siviladministrasjon i befrikk område. Den amerikanske reg. vil ikke delta i forhandlingene, men vil bli underrettet om dens forløp.

Krigsoversikt 22. 6.

Aldri tidligere i denne krigen har kontrasten mellom det virkelige frontbildet og det den tyske propagandaaen prøver å høre inn i folk, vært grovtere enn nå. Mens propagandaaen meser spalte opp og ned om det såkalte hemmelige våpen, som har vakt en del oppmerksomhet også i England, særlig i vittighetspressen der, fortøner frontbildet seg omtrent slik: I vest har de britiske og amerikanske armeer fått et sikkert fotfeste, og tofrontskrigen, den tyske generalstabs evige mareritt, er et faktum. I øst har sovjetarmeen i løpet av en uke knust den sterkeste forsvarslinjen som "aksen" enda hadde tilbake, og brakt den mest trofaste av aksebrødrene til fredens rand. I Italia har ikke tyskerne klart å samle til effektiv motstand siden gjennombruddet til Rom, og i Jugoslavia gjør folkearmeen en innsats som teller i det store militære oppgjør. I det fjerne østen holder amerikanerne på å vinne baser som utgjør en effektiv trussel mot japanernes forbindelseslinjer, og som vil bringe dem innen rekkevidde av moderlandet, som er særlig sårbar for flyangrep. Og i alle de tyskokkuperte land reiser folkene seg til aktiv kamp ettersom det bys muligheter for det. I Italia følger folkearmeen hundretusen, og i Frankrike er signalet for kampen gitt. Endog i vasallstatene Romania og Bulgaria er det en stadig økende partisanbevegelse og sabotasje. Ingen tviler på at dette bare er opptakten til det som vil komme i sommermånedene. Ingen tviler lenger på hvem som vil begynne den store offensiven på østfronten, russerne eller tyskerne.

~~Det er et spørsmål som til en hver tid har stått på dagsordenen i den allierte og den illegale pressen under krigen.~~
 tankslag. Det most overraskende hittil er at det ikke på noe tidspunkt har lykkos tyskerne å tilrive seg initiativet og selv å bruke det, slik som tilfellet var ved Nettuno. Det skyldes i første rekke den voldige flyoverlegenhet, som har hindret de tyske forsterkninger i å komme fram tidnok i tilstrekkelig antall. Det er heller ingen tvil om at de franske friskarer har betydd en vesentlig hindring for at reservene kan nå fram. På Chorbourehalvøya har den 9. amerikanske arme begynt angrepet på selve festningen og byen Chorbourehalvøya, etter først å ha skåret halvøya tversover til Parneville, og ørbrot knutepunktet Valogno. Ca. 30 000 tyskere er avskåret ytterst på halvøya. Kampene på fronten lenger øst, der britene og kanadierne angriper, har uten tvil vært hardere og kostet større tap. (De amerikanske tapene tillands etter 2. invasjonssuks oppgis til 3000 drepte og ca. 1200 sårede). Tyskerne har her kunnet kaste inn sine tankstyrker og reserver, og fronten omkring Tilly-Oaen har vært en eneste hoksegrype av pansersammenstøt. Tilly er nå på de alliertes hender, og de står umiddelbart foran St. Lo, det store jernbaneknutepunktet sør for Bayeux. - Det har vært meldinger om at tyskerne har lite olje til sine tanks, og det er under alle omstendigheter sikkert at man i det siste har lagt stor vekt på å ødelegge Tysklands oljeproduksjon og -forråd. De kraftige flyangrepene på Tyskland, som tross invasjonen har vært opprettholdt, har i flere netter på rad vært rettet mot produksjon av syntetisk olje. Et nytt trekk i luftkrigen er det forøvrig at amerikanske fly fra England også også har begynt "pødelbombingen" England-Tyskland-landing i Sovjetsærvoldet og tilbake igjen. Berlin opplevde det hittil største angrepet den 21. idet 1000 am. b. fly og 1200 j. angrep byen (am. tap: 43b.fly+7j., ty. tap 49j.) Berlin er naturligvis i øyeblikket viktigere enn noensinne, da ty. reservor bringes opp over dette kommunikasjonsentrum.

På østfronten har russerne sprengt de tre forsvarslinjene på det karelske nuset, inntatt Viborg og trengt ytterligere vestover. En ny offensiv er innledet mellom Onoga og Ladoga. Det er neppe tvil om at russerne dermed har satt noe inn på å tvinge Finland ut av krigen, og det er ingen grunn til å tro et resultatet lar lenge vente på seg. Det verserer rykter om at det er Mannerheim som står bak en forestående endelse av regjeringen i fredsvennlig retning.

I Italia har den 8. arme sprengt en kile mellom de to tyske armene, idet den har inntatt Perugia (ved Trasimenosjøen) og rykket et godt stykke forbi denne. I vest har den 5. arme tatt Grosseto (rett ø. for Elba, som er ørbrot av franske armene), og i øst har de allierte møtt de ital. friskarer i Terni (litt inne i landet, tversover støvelskaftet fra Rom.

Hva skal vi gjøre med tyskerne etter krigen?

Existens. Det er et spørsmål som til en hver tid har stått på dagsordenen i den allierte og den illegale pressen under krigen. Krigspropagandaaen har skapt en stemning som gjør hver enkelt tysker, hver mening slave i det tyske krigsmaskineriet, ansvarlig for krigsutbruddet og for de grusomheter nazistene har begått i de okkuperte land. Det er blitt laget en hatstemning mot den alminnelige tysker som savner all sunn fornuft. Enkelte amerikanske aviser har gått berserkerang, og har krevet Tysklands utryddelse. Nearstpressen har slått fast at krigen skyldes tyskerne spesielle psyke og forlangt at disse fredstiftere skal tilintetgjøres gjennom en sterilisering av alle mannlige tyskere. Vi som har levet under naziterroren og som har større grunn til å hate det system som hver dag øter oss med razziaer, fengslinger og henrettelser, vi har likevel (eller kanskje nettopp derfor) et annet syn på spørsmålet.

Hitler har aldri hatt noe flertall av det tyske folk bak seg. Selv våren 1933, etter riksdagsbrannen, da kommunistpartiets og sosialistenes aviser ble forbudt, deres bygninger besatt, deres ledere arrestert, deres valgsteder avlyst, fikk nazistene tross alt ikke mer enn 44% av stemmene. (nov. 32 - 33%) Intet fritt valg har gitt Hitlers maktovertakelse ovlig grunnlag. Arbeiderpartiene som ble rammet av hele nazismens terror samlet ennå i 1933 etter maktovertakelsen over 30% av stemmene. Det var ikke folket som ga Hitler seiren, det var lederne av høyrepartiene. De fulgte ikke sine velgeres krav; men de fikk en stor del av sine inntekter fra de pengesterke partimedlemmene, fra den tyske storkapitalen. Det var den som ønsket Hitler som rikskansler, og den fikk sitt ønske oppfylt. Maktovertakelsen gikk lettere enn en kunne ventet fordi arbeiderpartiene ikke maktet å samle seg i en felles motstand. Men den gikk ingenlunde smertefritt.

I løpet av de første år etter 1933 kan en regne med at 1/2 mill. tyskere ble utlevert til terroren i nazistenes konsentrasjonsleirer; en terror som etter beretningene å dømme var langt hardere ennbehandlingen på Grini og Falstad. Disse årene knekket den åpne tyske motstand, men de utryddet likevel ikke nazismens fiender i Tyskland.

De som i likhet med forfatteren av denne artikkel bodde i Tyskland i årene før krigsutbruddet har sett motstanden komme til uttrykk under den offisielle masken. Arbeiderbevegelsens organer var knust, men på arbeidsplassene; i de "upolitiske foreninger" (i sangforeningene, i filatelistklubbene) i arbeiderkvarterenes østuer fant man de tusenvis av Hitlermotstandere som aldri la skjul på sine meninger. Fines Tages werden wir marschieren, aber gegen wen? (En dag marsjerer vi, men hvem marsjerer vi mot?) var det truende omkvad.

Men en statsmakt, en militærdisiplin, er en hard ting. Etter Italias sammenbrudd konstaterte Londonsenderen med forbauselse at det i høyden var 5% fascistiske i Italia. - Og det etter 20 års fasciststyre. I Tyskland har motstanden og hatet mot Hitler holdt seg like levende under overflaten, bare terroren har vært ennå sterkere. Allikevel kommer folkestemningen ofte til uttrykk. Vi er vandt til å kjenne den vanlige tyske menige som en disiplin knekket, men stort sett anstendig soldat; og deres oppførsel i Norge kan en sjelden klandre. En annen sak er det med Gestapofolkene; med SS-troppene og med de aller yngste som har fått hele sitt verdensbillede preget under Hitler. Men la meg fortelle om en alminnelig tysk soldat ved en av fangeleirene her i landet som en jente jeg kjenner traff på. Hun skulle levere en pakke til en fange, men ble avvist. Da var det en av vokterne som hvisket til henne: Vent til vi blir alene så skal jeg ordne det. Han holdt ord, og han fikk også sjanson til en liten prat med henne. Han fortalte om stemningen blant soldatene. 70% av de menige var antinazister, sa han; minst 10% av SS folkene og en del selv innenfor Gestapo. Han spurte om hun hadde lest "Myrsoldater", og fortalte at han selv kunne bekrefte alt som boka skildret; han hadde selv vært fange i konsentrasjonsleiren Bürgemoor. Og dette er intet utvalgt eksempel. Så mange av mine kjente har fått hilsener fra sine fengslete slektninger og venner gjennom tyske voktere. Militærdisiplinen holder dem nede, tvinger dem til å arbeide i det skjulte, på samme måte som vi selv. Men den dag disiplinen løsner vil vi oppleve det samme utbrudd som i Italia. Og heller ikke de tyske soldater vil la seg stoppe på halvveien. De vil ikke nøye seg med en forandring som fjerner Hitler, men som lar de folk sitte, som bragte ham til makten og som hadde utbyttet av hans krig. De vil kreve en virkelig omveltning i Tyskland, som for alltid gjør slutt på den tyske imperialismen. Den allierte propagandaaen i forbindelse med invasjonen henvender seg i dag til oss og gir oss i oppdrag å hjelpe til å bryte den tyske motstands-kraften. Den anbefaler oss å snakke med tyskerne, spre korrekte opplysninger om krigsforløpet og flyve blad som kan knekke moralen. Det er en oppgave vi forlengst skulle ha tatt på oss; men skal vi kunne gjennomføre den, så nytter det ikke å gjøre oss til talsmenn for det samme hevraseri som enkelte amerikanske aviser har anvist. Vi må ha et virkelig mål for vår kamp; som gir plass for den tyske opposisjon ved vår side. Et nytt Europa kan vi ikke bygge alene. Like lite som nazistene kunne bygge det ved terror, kan vi bygge det ved motterror.

Det Europa vi tar sikte på er et Europa av samarbeidende fristater, på et nytt økonomisk

grunnlag. Det er et mål som vil hjelpe til å forkorte krigen og som derfor er i hele verdens interesse. Kan vi formulere dette målet, og sette noe inn for å virkeliggjøre det, da er vi nærmere enn vi aner til seiren og til en varig fred.

Eva.

"Vil freden bringe skipsfartskrig?"

En artikkel med denne overskriften stod nylig i regjeringens avis "Norsk Tidend" i London og artikkelen gir et bilde av den livlige diskusjon om sjøfartsproblemer som er i gang på alliert hold. Det er på de alliertes side en finner både de største sjøfartsnasjoner USA og England og de små land hvis flåter har gjort tjeneste som "havets fraktemenn" og som har hatt en vesentlig del av sine inntekter gjennom skipsfarten: Norge, Holland, Grekenland.

Yale-universitetets skipsfartsundersøkelser tyder på at man ved freden må regne med ca. 10 mill. tonn økning av tonnasjen, og fremdeles er det de allierte land som behersker langt den største del av verdensskipsfarten. Men krigen har ført til store forskyvninger mellom de allierte innbyrdes. I 1939 var ca 18 mill. tonn (28%) av verdenstonnasjen på engelske hender, 9,5 mill. tonn (16%) på amerikanske og vel 4 mill. tonn (6%) på norske. Men senkningene har rammet engelske og norske skip i en langt større utstrekning enn de amerikanske, og samtidig har USA vært i stand til å øke sin skipsbygning til fantastiske tall. Ved freden regner en med at Englands flåte vil være redusert til 10 mill. tonn (14%) Norges til sna 2¹ mill. tonn (ca 3¹%) Imens har Amerika sikret seg den overlegent ledende første plass i verdensskipsfarten med en samlet tonnasje på over 30 mill. tonn (57%) og en produksjonskapasitet på 12 mill. tonn i året.^{x)}

Skipsfartens inntekter i årene før krigen spilte en vesentlig rolle i Norges utenriks-handel. Med den betalte Norge over halvparten av de varer som ble kjøpt i utlandet, og en reduksjon med over 40% av tonnasjen vil få en avgjørende betydning for landet. Sin posisjon som sjøfartsland hadde Norge imidlertid nådd i fri konkurranse; det var gjennom mer moderne skip, hurtigere reiser, billigere frakter og opparbeidelsen av nye linjer, at den norske skipsfart hadde klart å hevde seg; selv i konkurransen med land som var villig til å støt sin egen skipsfart med statssubsidier. Nå blir spørsmålet: Vil initiativ og dyktighet fremdeles spille en avgjørende rolle? Isåfall vil det ikke være så vanskelig for den norske sjøfart å gjenvinne tapt terreng.

Men krigen har vist at når det gjelder handelsflåten har stormaktene andre hensyn å ta enn de strengt forretningsmessige. En imperialistisk stormakt med kolonier, økonomiske innflytelsessfærer og militære støttepunkter spredt ut over hele verden, trenger en størst mulig kontroll over den handelsflåte som opprettholder forbindelsene, om den ikke i krigstid skal risikere å få sine livsviktige sjøveier avskåret. Vi så det for Englands vedkommende i begynnelsen av denne krigen. Den norske skipsfart hadde en meget stor del av sin virksomhet innen det britiske imperium, hvor den opprettholdt over 5% av den samlede trafikken. Om den norske regjering i april 1940 hadde bøyet seg for de tyske krav, kunne det fått skjebnesvangre følger for Englands krigsførsel.

I løpet av krigen har USA skaffet seg innflytelsessfærer og støttepunkter i alle verdensdeler, og det er denne veldige imperialistiske ekspansjon en må regne med som bakgrunn for landets sjøfartspolitik. De fleste uttalelser fra amerikansk hold viser også at man der tenker å opprettholde det forsprang i tonnasje som krigen har skapt med alle midler; gjennom den politiske innflytelse i andre land, gjennom handelsavtalenes bestemmelser, og gjennom også ved hjelp av vidtgående statssubsidiering til de amerikanske rederier.

Det er en politikk som vil ramme den engelske skipsfart følelig, men Storbritania er i stand til på sin side å svare med liknende forholdsregler innen det britiske verdensrike. For Norges sjøfart vil den imidlertid kunne få en katastrofal betydning.

I norske shipping kretser setter man et visst håp til mulighetene for en prosentvis fordeling av fraktmarkedet etter nærmere avtaler mellom de allierte. Fordelingen skulle bli å omfatte en stor del av det område som japanske, tyske og italienske skip tidligere behersket (ca 11 mill. tonn, over 20% av verdenstonnasjen) Her repliserer Norsk Tidend at man i året etter krigen antakelig må vente en avtakende internasjonal handel og følgelig mindre etter spørsel etter tonnasje. Samtidig har en del mindre land, særlig de sydamerikanske og de nøytrale europeiske stater øket sin handelsflåte under krigen. Artikkelen i Norsk Tidend går ikke nærmere inn på de strategiske hovedspørsmål som kan tenkes å oppstå ved freden. Det er også vel tidlig å drøfte dem konkret; krigen kan ennå ha mange politiske overraskelser på lager. Men det er allerede lett å iakta hvorledes de amerikanske forsøk på å hevde en dominerende politisk og økonomisk innflytelse i Europa er blitt møtt med avisning både fra de europeiske eksilregjeringer og fra representantene for frihetsbevegelsen i de tysk okkuperte land. Og overalt har denne opposisjon kunnet regne med en diplomatisk støtte fra Sovjets side.

x) Tallene er hentet fra Norsk Tidend.

Krigen mot Tyskland skapte et delvis militært og politisk samarbeid mellom USA, England og SU. Freden synes å tendere mot en ny blokkdannelse med Sovjetunionen og USA som polare sentrer.

Norges økonomiske og politiske orientering før krigsutbruddet gjorde at England med temmelig stor sikkerhet kunne kalkulere med den norske handelsflåte i krigen mot Tyskland. En tilsvarende sikkerhet vil USA neppe kunne regne med. Dette er et av de "strategiske svunnpunkter" som gjør seg gjeldende når man i USA drøfter sjøfartspolitikken ut fra imperialistiske forutsetninger.

Norges skipsfart er imidlertid slett ikke forsvarsløs overfor et amerikansk statsusidert framstøt på fraktmarkedene. Sovjetunionen hadde før krigen en minimal utenriksandel og en uforholdsmessig liten handelsflåte (Snau 2% av verdensflåten). Bygge ut en egen handelsflåte som svarer til etterkrigstidens økte behov kommer foreløpig ikke på tale. Men de strategiske hensyn som lar USA ta sikte på å opprettholde verdens største handelsflåte uansett rentabiliteten, de samme strategiske hensyn vil veie tungt for Sovjetunionen og dermed by norsk skipsfart store sjanser. Alt tidligere hadde norske skip en betydelig del av trafikken på de få russiske havnene. Og om Norge fra første øyeblikk innstiller seg på de muligheter den økte russiske handel etter freden vil by, og følger en politisk kurs som ikke knytter landet til noen stormaksgruppering rettet mot Sovjetunionen, vil norsk skipsfart i fraktene til og fra SU finne erstatning, iallfall for en del av de frakter som går tapt på annet hold. Slike betraktninger danner sikkert en del av bakgrunnen for den intimere kontakt som en i den senere tid kan iakta mellom Sovjetunionen og den norske regjering i London. Karl.

Krigsoversikt 29.6.-44.

Atter en gang her det vist seg hvor lite selv de solideste festningsverker betyr i denne krigen. Overfor overlegne artilleri- og luftstyrker er de nedkjempet på kort tid. Russerne brøt igjennom de solide befestninger på Det karelske neset på en uke. Nå har de smadret den tyske forsvarslinjen Vitebsk-Orsja-Mogilev på 5 dager. Cherbourg, som også var en sterk landfestning, falt på 3 dager. Begge deler markerer viktige begivenheter i sluttopp-gjøret: Russerne har eliminert den betydeligste hindring på veien til Østersjøen, for å isarelere Randstatene, og med Cherbourg har de allierte fått en betydelig havn for lossing av tungt krigsmateriell. Både russerne og de vestallierte står nå 120 mil fra Berlin. Den russiske offensiven begynte den 23. juni på begge sider av Vitebsk. Etter at russerne hadde skåret av forbindelseslinjene rundt byene, falt Vitebsk, Orsja og Mogilev ved stormangrep. Russerne hadde måttet stanse opp ved disse sterke forsvarsstillingene i februar i år. Den eneste byen av betydning som de klarte å erobre i dette området, var Rogatsjev, som ligger på jernbanen sør for Mogilev. Kampene har vært harde, men den russiske overlegenhet har vært så stor at tyskerne denne gangen ikke har klart å foreta tilbaketrekningen i like god orden som tilfelle var i Ukraina. De tyske tapene av materiell har vært store, og russerne melder at det hittil er tatt til fange 10 000 tyskere i dette avsnittet, mens 20 000 er drept. Den russiske fremrykking mot Minsk foregår med stor fart. En kile trenger fram nordvestover fra Bobruisk, mens en annen rykker sørvestover fra Vitobsk Orsja. Panserspisser står ikke mer enn 100 km. fra Minsk. Angrepet ble satt i gang på 3årsdagen for det tyske angrepet på Sovjetsamveldet, og russerne har oppgitt de tyske tapene i fangne og døde siden krigens begynnelse til 7 800 000. Inntagelsen av de tre byene forteller hvordan styrkeforholdet er mellom de to maktene etter 3 års krig, og det gjør utvilsomt et forstemmende inntrykk i Finland, som nå har gitt seg helt i Det tredje rikes vold.

Sluttkampen om Cherbourg begynte den 25. juni, og allerede etter 2 dager var all organisert motstand opphørt. 4 tyske divisjoner ble med ett slag satt ut av spillet. Kommandanten i Cherbourg, von Shlliedon, og øverstbefalende for de tyske sjøstridskrefter i Normandiet, konteradmiral Hennichen, ble tatt til fange. Hittil har tyskerne hatt et tap på 70 000 mann i Normandiet, derav 32 000 fanger, mens de allierte melder at egne tap har vært 45 000. 5 av Hitlers generaler er falt i Normandiet. Tyskerne gjorde bare ett temmelig mislykket-forsøk på å evakuere Cherbourg. Med erobringen av Cherbourg erannon fase av krigen i Normandiet avsluttet. 20 dager etter landstigningen har de allierte sikret seg et solid brohode som omfatter nesten hele Cherbourghalvøya, og har fått en god havn, en av de aller beste på franskokysten. Kaiene er av granitt og kan bare ødelegges ved langvarig bombardement. Tyskerne har uten tvil ødelagt det de kunne, men havnen i Cherbourg har den fordel at de er stor forskjell mellom flo og fjære, og under fjære er reparasjonsarbeidene langt lettere enn tilfelle var med havnene i Italia. - På britenes og kanadiernes

fløy er kampong frøndales like harde. Det forteller litt om intensiteten når britene opplyser at de har en kanon for hver 3. meter i Caen-området, og på den korte fronten mellom Caumont og Troarn har tyskerne sendt 5 panserdivisjoner og 3 infanteridivisjoner. De britiske styrkene har drevet en kile inn i tyskers linjer mellom Tilly og Caen på 5 km. dybde, og de har erobret Fonteny. s(

DEN FINNSKE KRISEN

Sovjetunionens fredstilbud til Finland i februar i år inneholdt 6 punkter:

- 1) Sovjet reiser intet krav om endringer i den finske regjering.
- 2) Grensen etter freden i mars 1940 blir opprettholdt.
- 3) Spørsmålet om demobilisering og om erstatninger blir gj. st for senere drøf.
- 4) De tyske tropper i Finnl interneres for resten av krigen. (tels er
- 5) Den røde arme er beredt til å delta i interneringen av tyskerne. Men Finnene kan selv treffe beslutningen i denne saken.

6) Om finnene ønsker russernes deltagelse, skal de få Sovjets garanti for at de russ tropper forlater landet straks de militære operasjoner er avsluttet.

Allerede på dette tidspunkt var det klart at Tyskland snart stod foran nede rø laget, og den finske regjering fremholdt i sin propaganda at den finske krig var en separat forsvarskrig mot Sovjet og ikke hadde noe å gjøre med de tyske planer. Men hvorfor kunde da ikke Finland godta dette generøse fredstilbud? som tydelig garanterte landets selvstendighet, og ikke engang forlangte politiske garantier. Hele den allierte og nøytrale presse og radio oppfordret Finl til å akseptere tilbudet. Finnene forhalte og avslø tilslutt.

Selv etterat finnens sterke befestningslinje, Mannerheimlinjen, var rundt over ende på noen få dager og Viborg var faldt, kunngjorde Mannerheim at Finnl ville kjempe til siste mann. Etterat russerne hadde brutt igjennom på de 3 ness, har finnene ingen befestninger å falle tilbake på, bare noen naturlige strategiske linjer som allierte kommentatorer tillegger liten verdi, siden finnene ikke har menneskap og materiell nok til å forsvare dem. I disse dager har den finske regjering mistet den siste rest av sympati ved å tilkalle tyske tropper. Og hvilke tropper: gutter og gamlinger går bak noen få tanks og skrøpelige hestekjøre tøyler gjennom Holsinkis gater - det er det tyskerne nu kan avse foran nederlaget. Men separatkrig er det likevel ikke lenger tale om.

Dette er desperasjon - de finske soldater blir mølet ned til ingen nytte.

Man søker å forklare dette med at finnene har en mentalitet som vi ikke kan forstå - der noen seige fanatiske djøvier som ikke vil gi seg. Men dette er en temmelig mystisk for ikke å si mytologisk forklaring.

Det finske folk er ingen enhet. Etterat den finske revolusjon ble slått ned i 1918 med tysk hjelp, skapte det finske borgerskap en dyp kløft mellom seg og det byrige folk. 16 000 mann ble henrettet, 15 000 døde i konsentrasjonsleirer. 2 000 dommer ble avsagt av sardomstoler. Og siden er kløften utvidet av et regime som i sitt vesen ikke skiller seg fra et fascistisk. Ingen forsamlings eller organisasjonsfrihet, ingen trykkefrihet. Arbeiderorganisasjonene oppløst. Fængselstraff for å uttale seg mot samfundssystemet og statens autoritet. En fascistisk, vel bevæpnet skyddskår på 100 000 mann ved siden av den regulære hær. Ved hjelp av dette halv-fascistiske statsapparat har det finske borgerskap holdt folket nede på Europas laveste lønnsnivå, menn dermed også gjort Finland til et samfund fylt av sosialt sprengstoff.

Og her ligger årsaken til den desperate krigspolitik. En fredidag ville utløse den sosiale kamp som militærdisiplinen og den jernhårde sensur har holdt nede.

Meldinger fra Stockholm inatt forteller at tyske Gestapofolk er kommet til Helsinki og er iferd med å overta "kontrollen". Tyske krigsskip ligger på havnen. Men hva hjelper dette, den politiske og militære oppløsning er allerede begynt. Russ styrker har tatt Petrosavodsk og behersker dermed hele Mumanskbanen, noe som i betydelig grad vil lette trosspetransporter og forsyninger. Den svenske sosialminister har (med henblikk på Finland?) opplyst at den svenske grense nå ikke er sperret for noen politisk flyktning. Bl de politiske flyktninger som allerede var i Sverige er det 5000 fra den tyske værnemakt.

Fredag kl 6.20: Russerne melder om inntagelsen av Mogilev og Bobruisk, og i 2 store kiler støter de videre mot Minsk. Fortropper har nådd et punkt bare 56 km fra byen. De tyske tap på sentralfronten går opp i 77000 mann i de siste 5 døgn. I Normandie har engl. utvidet og befestet sitt bruhode over elva Otone. Harde kamper pågår n og nv for Caen. Alle bruer over Loire mellom Orleans og utløpet er blitt bombet og ødelagt. I Italia er veiknutep MonteCiano inntatt, likeså byen Castiglione lenger øst. Advarsler mot fiske er blitt forlenget til 6 juli kl 12, men er nu begrenset til området fra Bayonne til de Vestfrisiske øyer.